

3. előadás

Hosszú távú modell: Fiskális politika, külkereskedelem

Tóth Gábor

Budapesti Corvinus Egyetem

Makroökonómia

Mit tudunk eddig?

- Hosszú távú modell
- Mit csinál a vállalat?

Vannak további kérdéseink...

- Mi lesz a következménye annak, hogy az USA magánmegtakarításai alacsonyak?
- Mi lesz a következménye annak, hogy az USA kormányszata jóval többet költ, mint amennyi adót beszed?
- Mit tehet a gazdaságpolitika?
- Mi lesz a hatása a külkereskedelemre?

Bővítsük a modellt!

Fogyasztó + Állam

Fiskális politika

Az állam egyelőre csak fiskális politikai funkciókat lát el:

- adó (T)
- kormányzati kiadás (G)

Mi változik a modellben?

Szereplők

Vállalat

- termel

$$Y = AK^{\alpha}L^{1-\alpha}$$

- munkát használ fel a termeléshez

$$L^D = (1 - \alpha) \frac{Y}{w}$$

- tőkét használ fel a termeléshez

$$K^D = \alpha \frac{Y}{r^K}$$

Fogyasztó

A fogyasztó adót fizet, így a rendelkezésre álló jövedelme $Y_D = Y - T$.

Fogyasztó

- fogyaszt

$$C = \bar{C} + MPC(Y - T) - c \cdot r$$

- megtakarít

$$S_P = Y - T - C$$

- felkínálja munkaerejét

$$L^S = \text{konstans}$$

- bérbe adja az általa birtokolt tőkét

$$K^S = \text{konstans}$$

Fogyasztási függvény

$$C = (\bar{C}) + MPC \cdot (Y - T) - c \cdot r$$

- \bar{C} : autonóm (jövedelemtől független) fogyasztás
- MPC : fogyasztási határhajlandóság

Fogyasztási határhajlandóság (MPC)

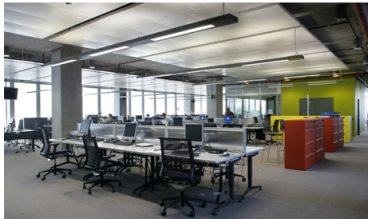
A fogyasztás változása a jövedelem egységnyi növekedésekor. (A plusz jövedelem ekkora hányadát fogyasztják el.)

$$0 < MPC < 1$$

Pl. ha $MPC=0,8$ és 1000 Ft-tal nő a jövedelem, akkor 800 Ft-ot költenek belőle fogyasztásra és 200 Ft-ot megtakarítanak.

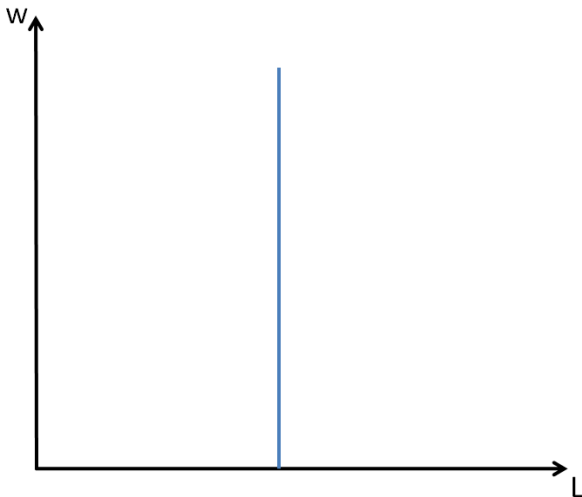
Munka és tőke

A fogyasztó felkínálja munkaerejét és az általa birtokolt tőkét.

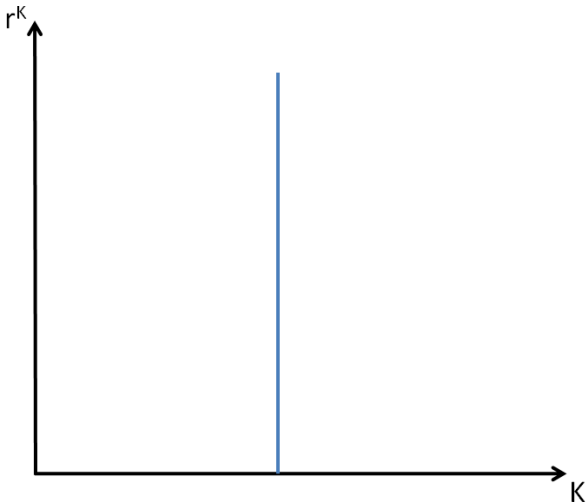
Munkakínálat

A munkakínálat az egyszerűség kedvéért konstans.

Tőkekínálat

A tőkekínálat az egyszerűség kedvéért konstans.

Beruházás

A gazdasági szereplők beruházhatnak.

Beruházás

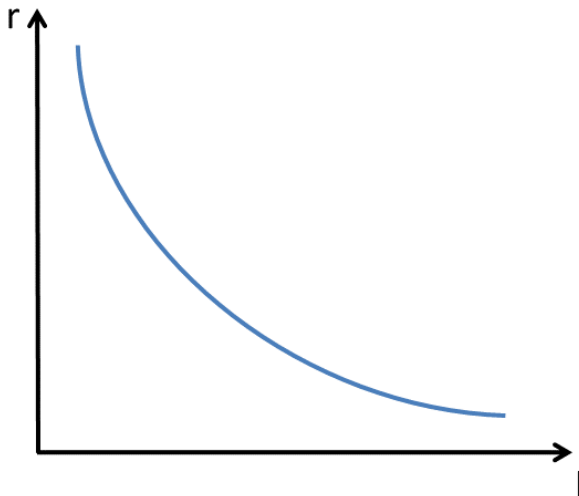
- Tőkeállomány növelése és pótlása
- A beruházás nagysága a kamatlábtól függ.

Beruházási függvény

$$I = \bar{I} - d \cdot r$$

- \bar{I} : autonóm beruházás (az összes olyan tényező hatása a kamaton kívül, ami befolyásolja a beruházást)
- d : a beruházás kamatérzékenysége
- r : reálkamatláb

Beruházási függvény

Állami megtakarítás:

$$S_G = T - G$$

- $T = G$ kiegyensúlyozott költségvetés
- $T > G$ költségvetési többlet (szufficit)
- $T < G$ költségvetési hiány (deficit)

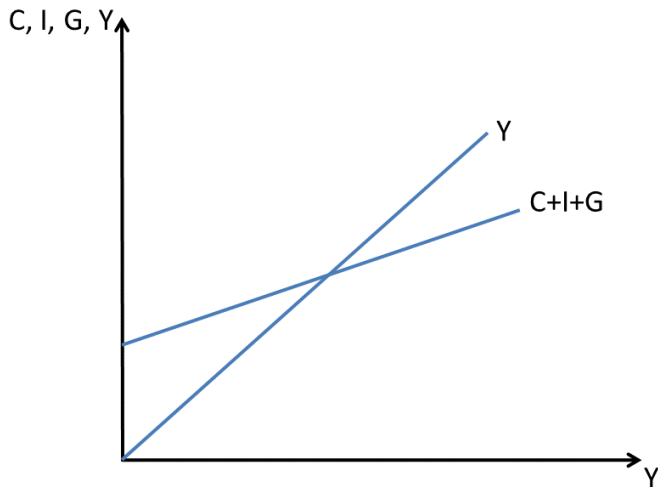
Piacok

Árúpiac

- Kínálat: a vállalat felkínálja a megtermelt termékeket és szolgáltatásokat (Y)
- Kereslet: fogyasztási (C) és beruházási (I) célokra, illetve kormányzati vásárlások (G)
- Egyensúly:

$$Y = C + I + G$$

Árupiac

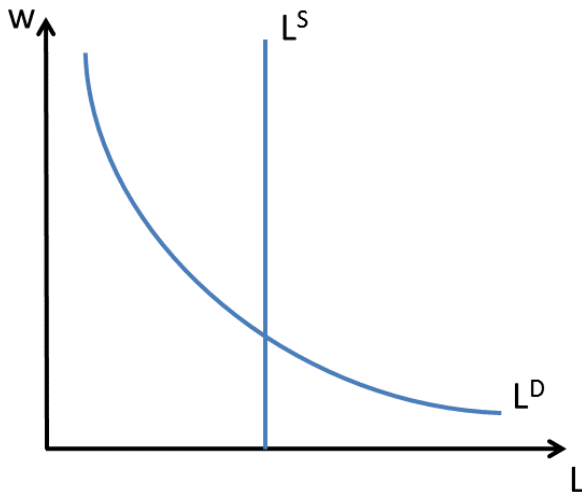

Munkapiac

- Kínálat: a fogyasztó felkínálja munkaerejét (L^S)
- Kereslet: a vállalat munkaerőt foglalkoztat (L^D)
- Egyensúly:

$$L^S = L^D$$

Munkapiac

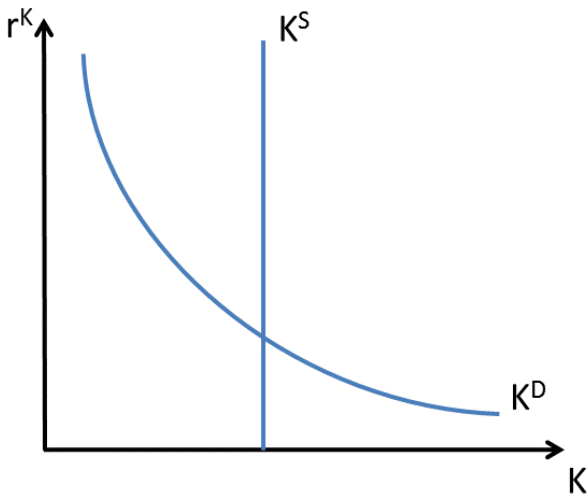

Tőkepiac

- Kínálat: a gazdasági szereplők felkínálják az általuk birtokolt tőkét (K^S)
- Kereslet: a vállalatnak tőkére van szüksége a termeléshez (K^D)
- Egyensúly:

$$K^S = K^D$$

Tőkepiac

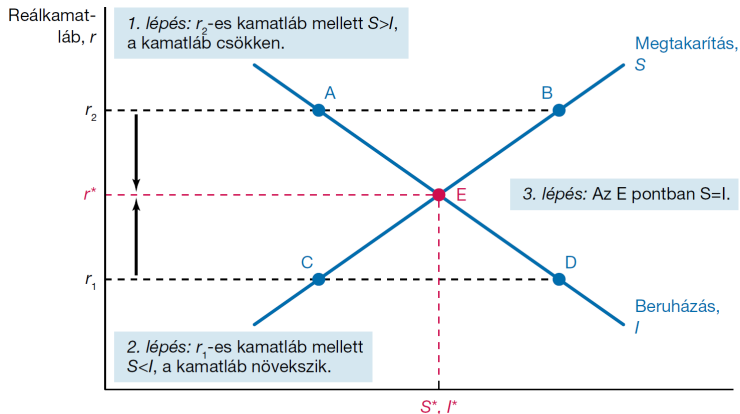

Vagyoneszközök (kölcsönözhető források) piaca

- Kínálat: a fogyasztók és az állam felkínálják megtakarításukat ($S = S_P + S_G = Y - C - G$)
- Kereslet: a beruházások finanszírozásához szükség van forrásokra (I)
- Egyensúly:

$$S = I$$

Vagyoneszközök (kölcsönözhető források) piaca

Szándékolt megtakarítás és beruházás, S és I

A modell - magatartási egyenletek

$$Y = AK^{\alpha}L^{1-\alpha}$$

$$L^D = (1 - \alpha) \frac{Y}{w}$$

$$K^D = \alpha \frac{Y}{rK}$$

$$C = (\bar{C}) + MPC \cdot (Y - T) - c \cdot r$$

$$S_P = Y - T - C$$

$$S_G = T - G$$

$$S = S_P + S_G$$

$$I = \bar{I} - d \cdot r$$

$$L^S = \text{konstans}$$

$$K^S = \text{konstans}$$

Egyensúlyi feltételek

$$Y = C + I + G$$

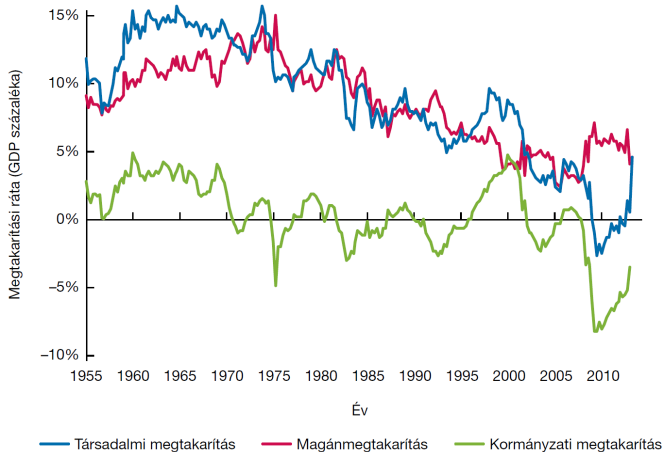
$$S = I$$

$$L^S = L^D$$

$$K^S = K^D$$

Elérkeztünk az egyik kérdéshez...

Megtakarítási ráta: S/Y

Forrás: Mishkin: Makroökonómia (2020)

Mit tehet a politika a megtakarítások ösztönzéséért?

- **Fogyasztás adóztatása:** Pl. ÁFA kivetésével. Megdrágítja a fogyasztást, tehát többet takarítanak meg.
- **Ösztönzők:** Megtakarításként elhelyezett jövedelem adómentes, tehát csökken a háztartás adóterhe.
- **Megtakarítások adójának csökkentése:** Magasabb jövedelem a hozamokból.
- **Költségvetési hiány csökkentése:** Utóbbi években inkább növekedése...

Gondoljuk át az egyensúlyt a
vagyoneszköz-piacon!

Kínálati oldal

Fogyasztás összeáll autonóm, valamint rendelkezésre álló jövedelemtől (+) és kamattól (-) függő fogyasztásból:

$$C = \bar{C} + MPC(Y - T) - c \cdot r$$

Kormányzati kiadások és adók exogének (fiskális politika):

$$G = \bar{G}, T = \bar{T}$$

Tőke és munka, tehát a hosszú távú kibocsátás exogén:

$$Y = F(\bar{K}, \bar{L}) = \bar{Y}$$

És mivel $S = Y - C - G$, felhasználva a fentieket, megkapjuk a megtakarítási függvényt:

$$S = \bar{Y} - (\bar{C} + MPC(\bar{Y} - \bar{T}) - c \cdot r) - \bar{G}$$

Keresleti oldal

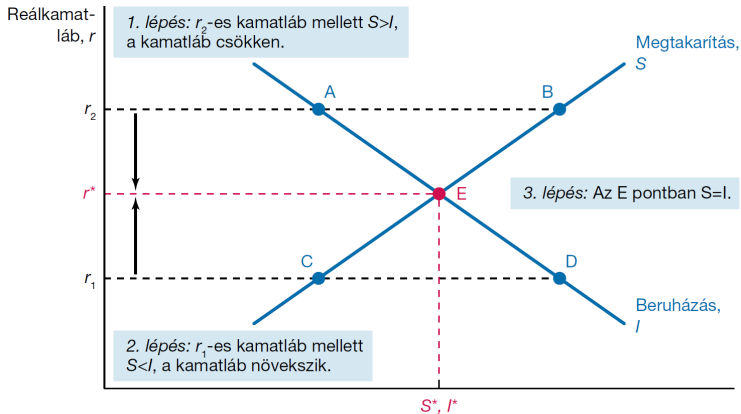
Autonóm beruházás: A tervezett beruházási kiadások exogén része, azaz a modell változói (pl. reálkamatláb) által nem magyarázott változó. Jelölése: \bar{I}

A beruházási keresleti függvény:

$$I = \bar{I} - d \cdot r$$

A beruházási kereslet a reálkamatláb csökkenő függvénye.

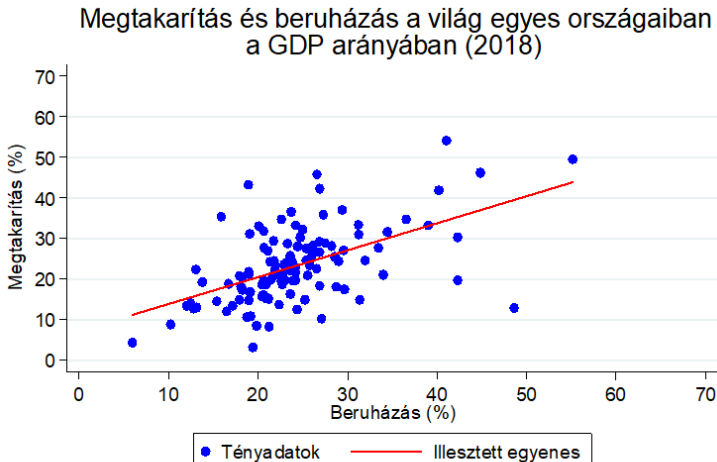
Vagyoneszköz-piac

Szándékolt megtakarítás és beruházás, S és I

Forrás: Mishkin: Makroökonómia (2020)

Megtakarítás és beruházás között elég szoros korreláció (?)

Adatok forrása: IMF és WB.

Megtakarítás: Bruttó nemzeti jövedelem - teljes fogyasztási kiadások + nettó transzferek.

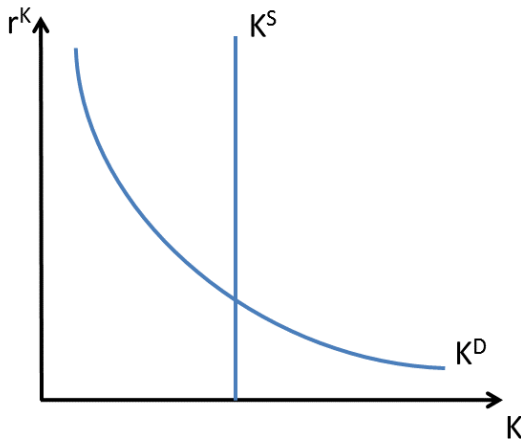
A tanult zárt gazdaságos modell, ha nem is tökéletesen, de átfed a valósággal!

Kormányzati kiadások növelése

Mi történik, ha növelik a kormányzati kiadásokat ($G \uparrow$)?

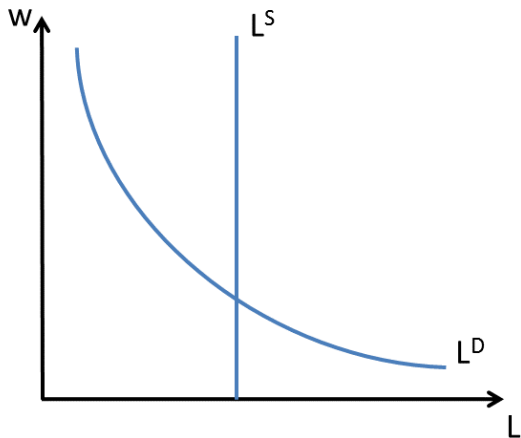
Kormányzati kiadások növelése

A tőke kereslete és kínálata nem változik, így a reálbérleti díj sem.

Kormányzati kiadások növelése

A munka kereslete és kínálata nem változik, így a reálbér sem.

Kormányzati kiadások növelése

Mivel a munka (L) és a tőke (K) mennyisége nem változott, a kibocsátás (Y) sem változik.

Kormányzati kiadások növelése

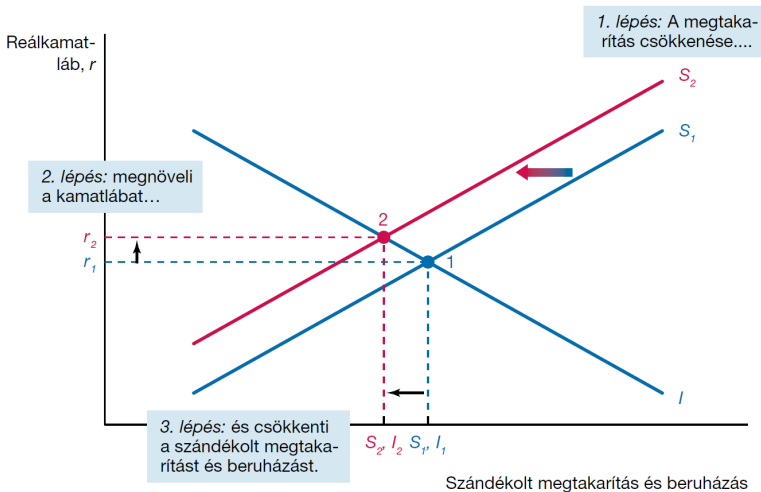
A kormányzati kiadások nőttek, de az adók nem változtak, így csökkent az állami megtakarítás ($S_G \downarrow$).

$$S_G = T - G$$

Csökken a társadalmi megtakarítás

Kormányzati kiadások növelése

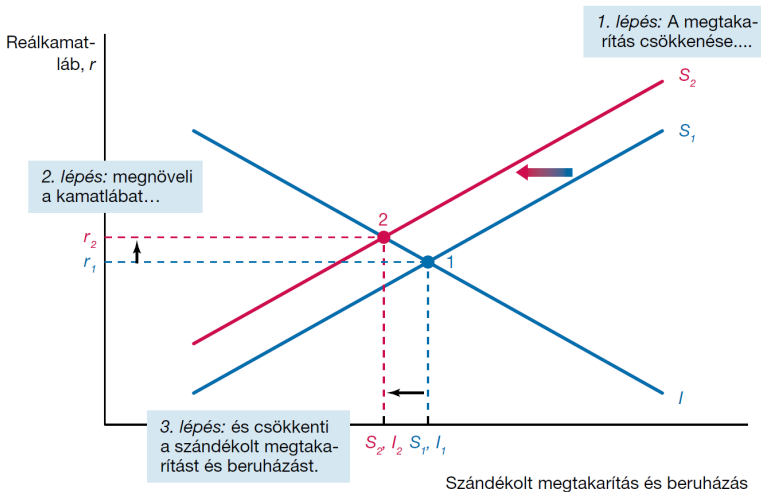
Kiszorítási hatás

- A megtakarítások csökkenése a kamatláb emelkedését, tehát a fogyasztás és a beruházás csökkenését eredményezi.
- Teljes kiszorítási hatás: a fogyasztás és beruházás csökkenése megegyezik a kormányzati kiadások növelésének mértékével.

Adók csökkentése

Mi történik, ha csökkentik az adókat ($T \downarrow$)?

Adók csökkentése

Adók csökkentése

Mivel a megtakarítás csökkent, a kamatláb nőtt, a beruházás és fogyasztás pedig csökkent (kiszorítási hatás).

Mikor merre tolódik a megtakarítási függvény?

Adott kamatszintek mellett vizsgálva:

A megtakarítási függvény balra/fel tolódik:

- autonóm fogyasztás nő
- adók csökkennek
- kormányzati vásárlások nőnek

A megtakarítási függvény jobbra/le tolódik:

- autonóm fogyasztás csökken
- adók nőnek
- kormányzati vásárlások csökkennek

A fiskális politika kétélű fegyver lehet

USA, 2009: Obama 787 milliárd dolláros fiskális élénkítő csomagja a válság után

Amúgy is alacsony adóbevételek miatt a költségvetési deficit 1 billió dollár fölé emelkedett, a GDP-arányos költségvetési hiány 50 éves csúcsra került.

Kritika: a magas hiány csökkenti a megtakarításokat, ami miatt a kamatok emelkedni fognak, így a beruházások csökkenni fognak, ez pedig kevesebb tőkét fog generálni, végeredményben pedig a gazdaság jövőbeli kapacitásait, így jólétét csökkenti.

Pro oldal: emelte a foglalkoztatást és kibocsátást rövid távon.

Hosszú távon a nagy deficit viszont valóban negatív következményekkel járhat!

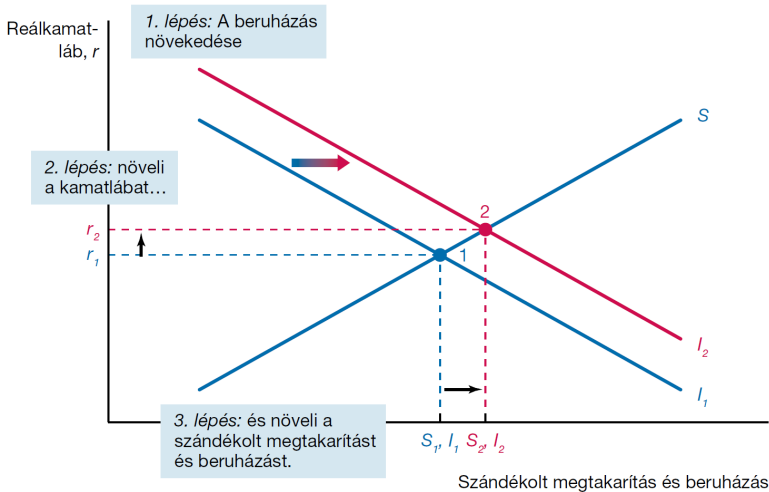
Beruházási kereslet változása

Hogyan tudunk hatni a beruházási keresletre?
Mikor tolódik el a beruházás görbéje?

A beruházási kereslet változásának okai

- Technológia fejlődése
- Gazdaságpolitika (adótörvények, támogatások, üzleti hangulat)

Javuló üzleti hangulat, kedvező adótörvény stb.

Na de mi a helyzet nyitott
gazdaságokban?

Rövid kitekintés

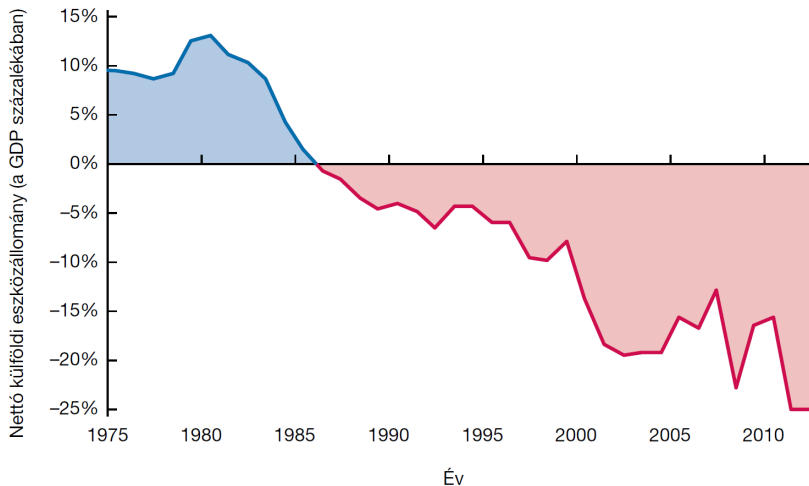
Kinyitjuk a gazdaságot: $Y = C + I + G + NX$

Felhasználjuk, hogy $S = Y - C - G$, azaz $Y = S + C + G$

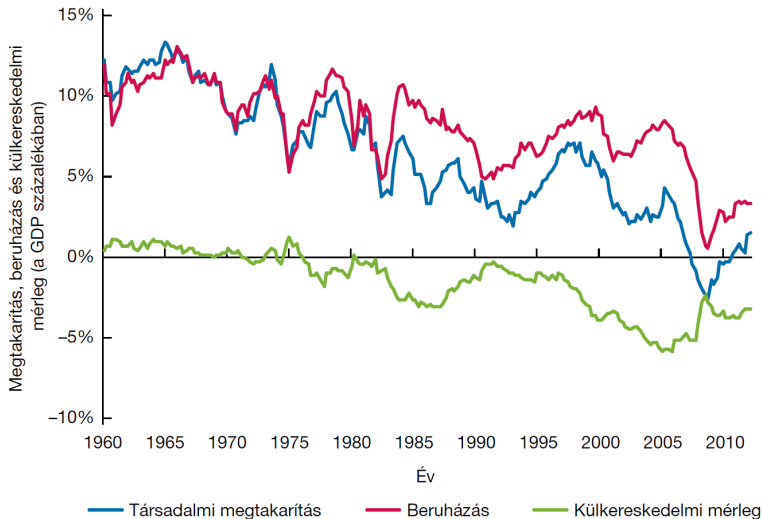
Tehát: $S - I = NX$, ahol $S - I$ a nettó tőkekiáramlás és NX a folyó fizetési mérleg.

Mondanivaló: Ha $S > I$, akkor a belföldön fel nem használt megtakarítást külföldre visszük, így a folyó fizetési mérlegünk többletet termel. (És fordítva.)

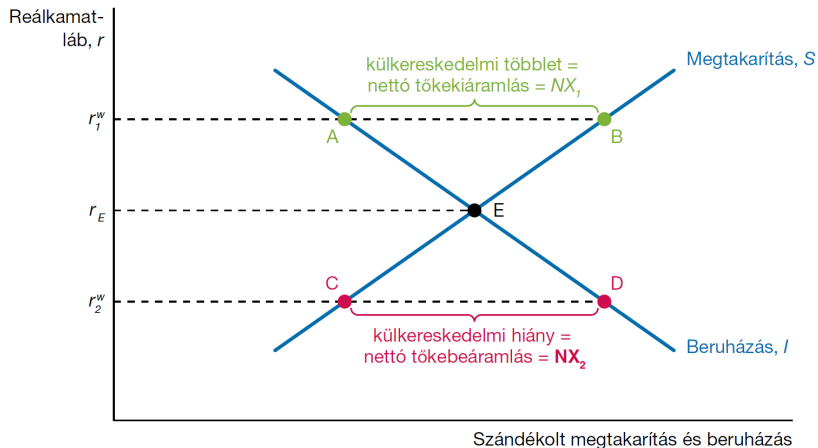
USA nettó hitelezőből nettó adóssá vált

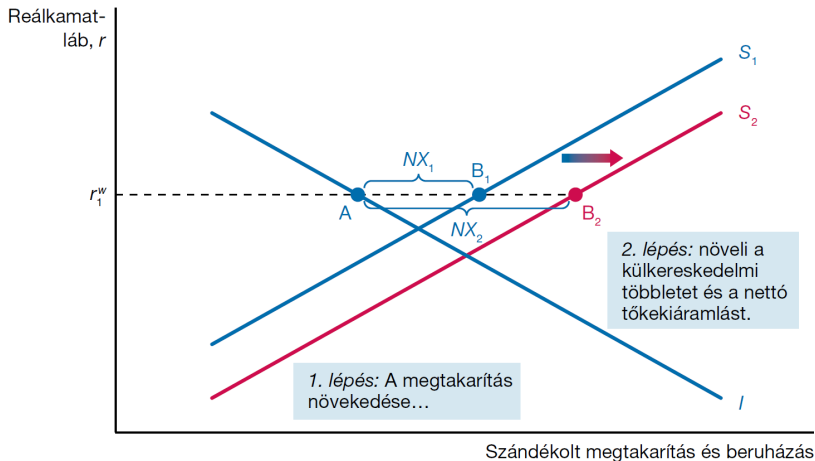
Az ok: a megtakarítások és beruházások elváltak egymástól

Kis nyitott gazdaság elfogadja a világpiaci kamatot

Megtakarítás változása kihat NX-re

Ikerdeficit

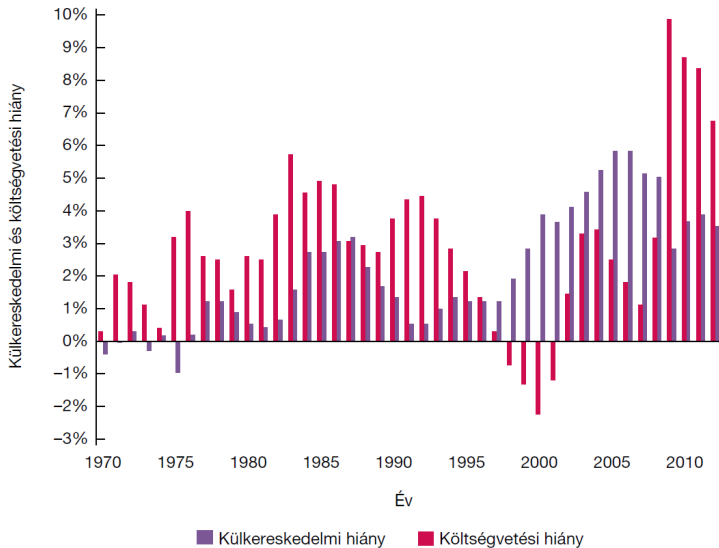
USA, 1979-1983, kormányzati megtakarítások csökkentek, mivel a deficit 2-ről 6% körülre nőtt Jimmy Carter intézkedései miatt.

1981, Reagan: jelentős adócsökkentések, adóbevételek 2%-kal estek.

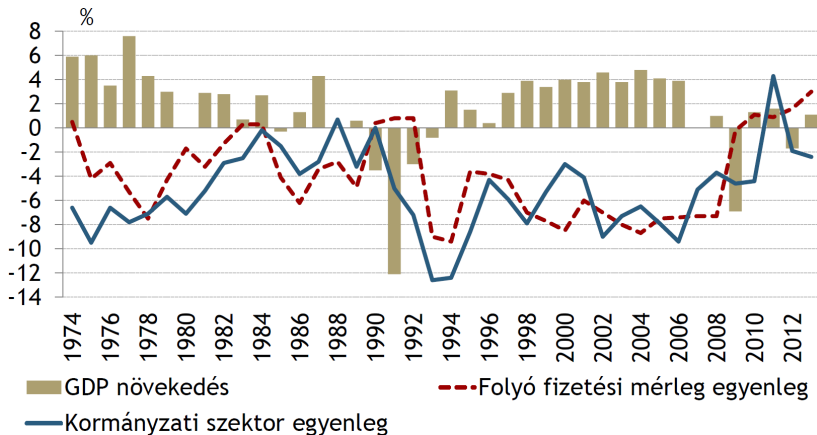
Előzők alapján ez a folyó fizetési mérleg romlását hozta magával.

Amikor a folyó fizetési mérleg és a központi költségvetés is deficitese, azt ikerdeficitnek nevezzük.

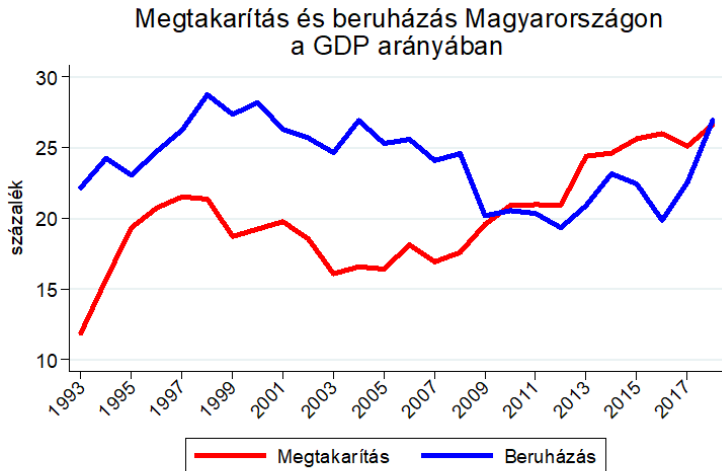
USA esete

Magyarországon is jellemző volt

Az egyik ok: kevés megtakarítás

Adatok forrása: IMF és WB.

Megtakarítás: Bruttó nemzeti jövedelem - teljes fogyasztási kiadások + nettó transzferek.

Mit tudunk eddig?

- Hogyan épül fel a hosszú távú modell?
- Hogyan hat a fiskális politika hosszú távon a gazdaságra?

Mit tanultunk ma?

Tankönyv 4. fejezet